

ส่วนที่ 1

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพงานตรวจสอบภายใน

งานตรวจสอบภายในมีลักษณะงานเป็นงานบริการให้ความเชื่อมั่นและการให้คำปรึกษา เพื่อเพิ่มคุณค่าและปรับปรุงการปฏิบัติงานของส่วนราชการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดภายใต้การบริหารความเสี่ยง การควบคุม และการกำกับดูแลที่ดีที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลงานตรวจสอบภายในจึงเป็นการนำเสนอในรูปแบบของการรายงานข้อเท็จจริงและการให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่สร้างคุณค่าเพิ่มให้กับส่วนราชการ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานตามกระบวนการตรวจสอบ จึงเป็นสิ่งที่ผู้ตรวจสอบภายในต้องให้ความมั่นใจในความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลซึ่งถือเป็นคุณภาพของผลงานตรวจสอบภายใน และต้องรักษาระดับคุณภาพไว้อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้งานตรวจสอบภายในเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้บริหารใช้ในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของส่วนราชการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

คุณภาพของงานตรวจสอบภายใน

คุณภาพ หมายถึง คุณลักษณะของสินค้าหรือบริการที่สามารถตอบสนองความคาดหวังของลูกค้าหรือผู้รับบริการตามที่ได้ตกลง ระบุ หรือบ่งบอกไว้

จากความหมายของคุณภาพดังกล่าว คุณภาพของสินค้าหรือบริการ จึงมีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ

1. คุณลักษณะของสินค้าหรือบริการที่สามารถสร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการของลูกค้า หรือผู้รับบริการ

2. คุณลักษณะของสินค้าหรือบริการที่เป็นไปตามข้อตกลงหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้

งานตรวจสอบภายในเป็นงานบริการ **คุณภาพงานตรวจสอบภายใน** จึงหมายถึงงานตรวจสอบภายในที่มีการปฏิบัติงานที่เป็นไปตามมาตรฐานการตรวจสอบภายในของทางราชการ และผลการปฏิบัติงานสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยรับตรวจ

ทั้งนี้ สามารถพิจารณาความมีคุณภาพได้จากองค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพงานตรวจสอบภายใน ดังนี้

1. การปฏิบัติงานที่เป็นไปตามมาตรฐานการตรวจสอบภายในและจริยธรรมของผู้ตรวจสอบภายในของส่วนราชการ
  2. ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ขอบเขต อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานตรวจสอบภายในที่กำหนดไว้ในกฎบัตร
  3. การช่วยเสริมสร้างให้ส่วนราชการมีการบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายใน และการกำกับดูแลที่ดี อย่างมีประสิทธิภาพ
  4. การให้ข้อเสนอแนะ มาตรการ หรือแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุง ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการดำเนินงานของส่วนราชการ
  5. การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพงานของหน่วยงานตรวจสอบภายในอย่างต่อเนื่อง
- นอกจากนี้ คุณภาพของงานตรวจสอบภายใน ควรพิจารณา รวมถึงการบริหารทรัพยากร ที่มีอยู่ของงานตรวจสอบภายในควบคู่ไปด้วย ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับจำนวน ความรู้ความสามารถ และจริยธรรมของผู้ตรวจสอบภายใน

ระบบคุณภาพงานตรวจสอบภายใน

ระบบคุณภาพ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่ได้ออกแบบหรือกำหนดขึ้น โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เพื่อจัดให้การดำเนินงานสู่ความสำเร็จจนได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ เช่น การกำหนดนโยบายคุณภาพ การวางแผนคุณภาพ การควบคุมคุณภาพ การประเมินคุณภาพ และการปรับปรุงคุณภาพ เป็นต้น

ระบบคุณภาพงานตรวจสอบภายใน จึงหมายถึง กระบวนการที่ได้มีการออกแบบไว้ เพื่อให้การปฏิบัติงานตรวจสอบภายในได้ผลงานที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ มาตรฐานการตรวจสอบภายในของส่วนราชการได้ออกแบบหรือกำหนดระบบคุณภาพงานตรวจสอบภายในไว้ใน 3 หมวด ดังนี้

1. หมวด 2000 การบริหารงานตรวจสอบภายใน

กำหนดให้มีการวางแผนการตรวจสอบตามผลการประเมินความเสี่ยง และเสนอหัวหน้าส่วนราชการเพื่ออนุมัติแผนการตรวจสอบ รวมทั้งบริหารทรัพยากร กำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงาน และประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเสนอรายงานผลการตรวจสอบต่อหัวหน้าส่วนราชการ

2. หมวด 2340 การควบคุมการปฏิบัติงาน

กำหนดให้หัวหน้าหน่วยงานตรวจสอบภายในควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในให้เป็นไปตามกระบวนการตรวจสอบภายใน โดยให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนำไปสู่การรายงานผลการตรวจสอบที่มีคุณค่า มีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานของหน่วยรับตรวจ

3. หมวด 1300 การประกันคุณภาพและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

กำหนดให้มีการประกันคุณภาพงานตรวจสอบภายในอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งจากภายในและภายนอกส่วนราชการ ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในหัวข้อการประกันคุณภาพงานตรวจสอบภายใน

การประกันคุณภาพงานตรวจสอบภายใน

การประกันคุณภาพงานตรวจสอบภายใน คือ กระบวนการหรือกิจกรรมที่จัดให้มีขึ้น เพื่อให้ความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า กระบวนการทำงานของหน่วยงานตรวจสอบภายในมีคุณภาพสามารถตอบสนองความคาดหวังของผู้รับบริการในองค์กร รายงานผลการตรวจสอบได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากผู้บริหาร ผู้รับการตรวจและผู้ที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการหรือกิจกรรมที่จัดให้มีขึ้นเพื่อเป็นการประกันคุณภาพงานตรวจสอบภายในประกอบด้วย การสอบทานหรือการประเมินผลทั้งจากภายในและภายนอกส่วนราชการ ดังนี้

1. การสอบทานหรือการประเมินผลภายใน (Internal Review)

1.1 การกำกับดูแลการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา เป็นการดำเนินการเพื่อให้มั่นใจได้ว่าการปฏิบัติงานของหน่วยงานตรวจสอบภายในในขั้นตอนต่าง ๆ เป็นไปตามมาตรฐานการตรวจสอบภายในและจริยธรรมของผู้ตรวจสอบภายในของส่วนราชการ และเป็นไปตามนโยบาย รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานตรวจสอบภายในที่กำหนดไว้

1.2 การสอบทานหรือประเมินคุณภาพที่จัดขึ้นภายในหน่วยงานตรวจสอบภายใน (การประเมินตนเองของหน่วยงานตรวจสอบภายใน (Self - Assessment)) หรือประเมินโดยคณะทำงานหรือบุคคลที่อยู่ภายในส่วนราชการเดียวกันที่มีความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบภายในและมาตรฐานการตรวจสอบภายใน ซึ่งควรจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นแต่ละงวดหรือเป็นระยะ ๆ

2. การสอบทานหรือการประเมินผลภายนอก (External Review)

เป็นการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานโดยผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ด้านการตรวจสอบภายในและมาตรฐานการตรวจสอบภายในของส่วนราชการ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความเป็นอิสระและไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับส่วนราชการ การประเมินผลภายนอก ควรดำเนินการอย่างน้อยทุก 5 ปี รวมทั้งต้องมีการรายงานต่อหัวหน้าส่วนราชการอย่างเป็นทางการ ถึงผลการประเมินคุณภาพด้วย

การจัดให้มีการประกันคุณภาพงานตรวจสอบภายใน จะช่วยให้หน่วยงานตรวจสอบภายในและผู้ตรวจสอบภายในมีความรับผิดชอบต่อคุณภาพของการปฏิบัติงานให้เป็นที่น่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับจากบุคคลต่าง ๆ ยิ่งขึ้น

การเสริมสร้างระบบคุณภาพงานตรวจสอบภายในของส่วนราชการ

ตามที่มาตรฐานการตรวจสอบภายในของส่วนราชการ กำหนดให้หน่วยงานตรวจสอบภายในควรจัดให้มีการประกันคุณภาพงานตรวจสอบภายใน โดยให้มีการสอบทานหรือการประเมินผลจากภายในและภายนอกส่วนราชการนั้น กรมบัญชีกลางได้เตรียมความพร้อมให้กับหน่วยงานตรวจสอบภายในที่จะเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพงานตรวจสอบภายในจากภายนอกส่วนราชการ โดยจัดทำโครงการเสริมสร้างระบบคุณภาพงานตรวจสอบภายในของส่วนราชการขึ้น เพื่อสนับสนุนและผลักดันให้หน่วยงานตรวจสอบภายในและผู้ตรวจสอบภายในให้ความสำคัญกับคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน และได้ทบทวนการปฏิบัติงานที่ผ่านมาว่าเป็นไปตามมาตรฐานการตรวจสอบภายในของส่วนราชการมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคในเรื่องใดบ้าง และนำไปหาแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้น ในอันที่จะทำให้การทำงานมีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือและยอมรับของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การดำเนินการเสริมสร้างระบบคุณภาพงานตรวจสอบภายในดังกล่าว ได้ดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีทีมงานเสริมสร้างระบบคุณภาพงานตรวจสอบภายใน ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรของกรมบัญชีกลางที่มีความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบภายในและมาตรฐานการตรวจสอบภายในของส่วนราชการ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และสอบทานการปฏิบัติงานของหน่วยงานตรวจสอบภายในร่วมกับผู้ตรวจสอบภายใน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานฯ ยิ่งขึ้น

2. กำหนดกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 รวบรวมและศึกษาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในของหน่วยงานตรวจสอบภายใน โดยอาศัยแบบสอบถามและแบบประเมินตนเองของหน่วยงานตรวจสอบภายใน

2.2 ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานตรวจสอบภายใน โดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและสอบถามการปฏิบัติงานของหน่วยงานตรวจสอบภายใน ด้านการบริหารงาน ด้านกระบวนการตรวจสอบ และด้านบุคลากร

2.3 ศึกษา วิเคราะห์และสรุปแนวทางการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพงานตรวจสอบภายในของหน่วยงานตรวจสอบภายใน โดยการจัดประชุมและจัดอบรม/สัมมนา

2.4 จัดทำรายงานผลการเสริมสร้างระบบคุณภาพงานตรวจสอบภายในของหน่วยงานตรวจสอบภายใน และเสนอต่อหัวหน้าส่วนราชการ

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้หน่วยงานตรวจสอบภายในของส่วนราชการมีแนวทางการเสริมสร้างระบบคุณภาพงานตรวจสอบภายในที่เป็นแนวทางเดียวกัน ในอันที่จะเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพงานตรวจสอบภายในจากภายนอก จึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการเสริมสร้างระบบคุณภาพงานตรวจสอบภายในโดยละเอียดไว้ในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ต่อไป